
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Pedregosa Garcia, Laia; Kozlova, Inna, dir. Traducció : Quatre contes de "The O'Brien Book of Irish Fairy Tales & Legends" de l'anglès al català. Traduir contes tradicionals amb trets regionals en un context modern. 2017. (1202 Grau en Traducció i Interpretació)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/189513>

under the terms of the ^{IN} COPYRIGHT license

FACULTAT DE TRADUCCIÓ I D'INTERPRETACIÓ

Grau: Traducció i interpretació

TREBALL DE FI DE GRAU

Curs 2016-2017

Traducció: Quatre contes de *The O'Brien Book of Irish Fairy Tales & Legends* de l'anglès al català

Traduir contes tradicionals amb trets regionals en un context modern

Laia Pedregosa Garcia

NIU: 1358795

TUTORA:

Inna Kozlova

Barcelona, 5 de juny de 2017

ÍNDEX

1. Introducció	pàg. 5
2. Com cataloguem aquest llibre?	pàg. 8
2.1 Literatura infantil	pàg. 8
2.2 Definició personal.....	pàg. 8
2.3 Llibres il·lustrats	pàg. 9
3. Quins problemes de traducció pot suposar traduir aquest llibre de contes?	pàg. 12
3.1 Literatura amb trets culturals d'un altre país.....	pàg. 12
3.2 Traducció aplicada a la literatura infantil	pàg. 12
3.3 Importància de la documentació.....	pàg. 14
3.4 Temes difícils de tractar pels nens.....	pàg. 14
4. Traducció	
4.1 Traducció del primer conte, <i>How Cúchulainn got his name</i>	pàg. 17
4.2 Traducció del segon conte, <i>The Magic Shoes</i>	pàg. 23
4.3 Traducció del tercer conte, <i>Deirdre and the Sons of Uisneach</i>	pàg. 28
4.4 Traducció del quart conte, <i>The King's Secret</i>	pàg. 34
5. Comentari i anàlisi de traducció.....	pàg. 39
6. Conclusions.....	pàg. 52
7. Bibliografia.....	pàg. 55

Traducció: quatre contes de *The O'Brien Book of Irish Fairy Tales & Legends* de l'anglès al català

Traducción: cuatro cuentos de *The O'Brien Book of Irish Fairy Tales & Legends* del inglés al catalán.

Translation: Four tales of *The O'Brien Book of Irish Fairy Tales & Legends* from English to Catalan.

Autor/a: Laia Pedregosa Garcia

Tutor: Inna Kozlova

Centre: Universitat Autònoma de Barcelona

Estudis: Grau en Traducció i Interpretació

Curs acadèmic: Quart curs

Paraules clau

Contes de fades, Irlandès, Català, literatura infantil, traducció literària

Cuentos de hadas, Irlandés, Catalán, literatura infantil, traducción literaria

Fairy tales, Irish, Catalan, children's literature, literary translation.

Resum del TFG

En aquest Treball de Fi de Grau em dispenso a traduir d'una de les llengües més parlades com és l'anglès a una de regional com és el català. Tot i així, és una manera de traduir indirectament d'una llengua minoritària; doncs es tracta d'un llibre d'origen irlandès, una llengua també regional, en perill de desaparèixer ja que cada dia dispenso de menys persones que la parlen o l'estudien. Com a parlant del català, crec que la relació entre l'anglès i l'irlandès o gaèlic és força semblant a la que hi ha entre el castellà i el català. A més a més d'aquest repte, també hi ha de tenir en compte que la República d'Irlanda es caracteritza per tenir tant una història com una cultura úniques, difícilment comparables a cap altre. El tercer i últim repte seria el que suposa traduir, dins de l'àmbit de la traducció literària, per a un destinatari molt especial: un públic infantil.

En este Trabajo de Fin de Grado me dispongo a traducir de una de las lenguas más habladas como es el inglés a una regional como es el catalán. De todas formas, es una manera de traducir indirectamente de una lengua minoritaria; pues se trata de un libro de origen irlandés, una lengua también regional, en peligro de desaparecer ya que cada día dispone de menos personas que la hablen o la estudien.

Como hablante nativa del catalán, creo que la relación que hay entre el inglés y el irlandés o gaélico es bastante parecida a la que existe entre el castellano y el catalán.

Además de este reto, también está el de tener en cuenta que la República de Irlanda se caracteriza por tener una historia y cultura únicas, difícilmente comparables a cualquier otra. El tercer y último reto sería el que supone traducir, dentro del ámbito de traducción literaria, para un destinatario muy especial: un público infantil.

In my Undergraduate Thesis I am going to translate from one of the most spoken languages, English, to a regional language, Catalan. Still, this is a way to translate from a minority language in an indirect way as what is being translated has been originally created in Irish, another regional language, which is in danger of disappearing as it has fewer speakers and learners every day. As a Catalan native speaker, I think that the relation that exists between English and Irish or Gaelic is really close to the one between Spanish and Catalan. Apart from this challenge, there is also another one, which is taking into account that Irish Republic is characterised by having a unique history and culture hardly comparable to any other. The third and last challenge is the difficulty that involves, within the field of literary translation, focusing on very special addressees: children.

Avís legal

© Laia Pedregosa Garcia, Universitat Autònoma de Barcelona, 2017. Tots els drets reservats.

Cap contingut d'aquest treball pot ésser objecte de reproducció, comunicació pública, difusió i/o transformació, de forma parcial o total, sense el permís o l'autorització del seu autor/de la seva autora.

Aviso legal

© Laia Pedregosa Garcia, Universidad Autónoma de Barcelona, 2017. Todos los derechos reservados.

Ningún contenido de este trabajo puede ser objeto de reproducción, comunicación pública, difusión y/o transformación, de forma parcial o total, sin el permiso o la autorización de su autor/a.

Legal notice

© Laia Pedregosa Garcia, Autonomous University of Barcelona, 2017. All rights reserved. None of the content of this academic work may be reproduced, distributed, broadcast and/or transformed, either in whole or in part, without the express permission or authorization of the author.

1. INTRODUCCIÓ

Per què traduir un llibre irlandès al català?

Tot i que podem pensar que no, hi ha una semblança directa entre l'irlandès i el català. La semblança principal és que totes dues llengües són regionals. Aquesta és la raó per la qual les dues tenen cada dia més poques traduccions. En aquest treball de recerca, no traduiré de l'irlandès al català, sinó de l'anglès el català, ja que no conec prou la llengua. De fet, els habitants d'Irlanda, en la seva major part, el saben parlar fluidament, i, si en saben, no l'utilitzen al seu dia a dia (tot i ensenyar-se a l'escola primària).

«Se enseña en las escuelas pero tengo amigos que dicen que, de adultos, sólo recuerdan los números del 1 al 10 y cómo se dice buenos días y buenas noches». (Guzmán 2008)

Pel que he pogut contrastar parlant amb alguns habitants de Dublín i llibres sobre la història del llenguatge gaèlic, molts adults recorden algunes paraules per herència de les seves respectives famílies o per les indicacions d'arreu de Dublín, que solen estar totes en Gaèlic. Tot i així, és una llengua oficial que cada dia s'apropa més a l'extinció. Seán O Tuama ens explica aquesta idea en el llibre *The Gaelic League Idea*, el qual parla sobre The Gaelic League, que és una institució creada al 1893 a la època del restabliment del llenguatge Irlandès per tal de fomentar la preservació del llenguatge com a estri per a reivindicar la seva identitat nacional, i que es pot resumir amb la seva idea de l'extensió del llenguatge:

«The word 'extension' was therefore highly misleading, and it gave rise to the commonly held view that a man who learned a few Irish prayers and greetings had fulfilled all his obligations to the language». (Ó Tuama, S. 1972: 62)

No passa el mateix amb el català, que és una llengua oficial juntament amb el castellà però en el seu cas gairebé tota persona que hagi nascut a Catalunya és bilingüe. Fins i tot hi ha pobles petits en que només es parla en català i rarament se sent una paraula en castellà.

Aquí tindríem una altra característica en comú: Totes dues llengües tenen el tret de compartir territori amb una de les llengües més parlades al món; l'espanyol i l'anglès. A més a més, encara que en un territori s'hagi aconseguit i a l'altre no, també hi ha el sentiment comú de lluita per la independència d'unes nacions amb una llengua i una cultura pròpia.

En aquest treball de recerca em proposo traduir alguns contes el llibre *The O'Brien Book of Irish Fairy Tales and Legends*, escrit per Una Leavy i Susan Field, de l'anglès al català. Trobo que és una bona manera d'endinsar-se dins de la cultura de la mitologia i el folklore irlandès i a la literatura infantil a través d'una llengua que gran part de la gent estudia avui dia a les escoles. El llibre es divideix en un recull de contes més coneguts arreu del país, i aquests són: *How Cúchulainn Got His Name* (Com Cúchulainn va rebre el seu nom), *The Magic Shoes* (Les sabates màgiques), *Deirdre and the Sons of Uisneach* (Deirdre i els fills d'Uineach), *The King's Secret* (El secret del rei), *The Children of Lir* (Los niños de Lir), *The Giant's Causeway* (La calçada del gegant), *The Bodach of the Grey Coat* (El Bodach de l'abric gris), *The Pot of Gold* (L'olla d'or), *Tír na n-Óg* (El camp de la joventut) i, per últim, *The White Gander* (L'oca blanca). D'aquests contes, en traduiré els quatre primers. A més a més, aquest llibre inclou explicacions sobre les referències culturals que són més pròpies d'Irlanda i un glossari amb la pronúncia d'algunes paraules Gaèliques, ja que la fonètica és totalment diferent a la de la llengua anglesa.

L'oferta a l'hora d'aprendre una d'aquestes dues llengües, ja sigui dels catalans per aprendre l'irlandès o viceversa, és ben escassa.

Tenim el coneixement de que al 2008 existia una escola a Barcelona (Dublin School), hi ha constància a l'article *Traduccions del català a l'irlandès I de l'irlandès al català*, del periodista irlandès Tomás Mac Síomóin i l'actual degà i professor de català a l'Universitat Autònoma de Barcelona Albert Branchadell. (Mac Síomóin i Branchadell 2008)

Actualment també existeixen recursos com cursos que permeten endinsar-se a la cultura i la vida estudiantil del país visitant-lo i aprenent l'anglès que es parla allà, però no l'irlandès.

A l'article mencionat abans, també es menciona l'existència de que a Cork també hi havia la possibilitat d'aprendre el català, amb una poca quantitat d'alumnes interessats.

També hi ha un institut a Dublín anomenat Instituto Cervantes en el qual s'ofereixen, principalment, cursos per a aprendre espanyol, però també s'ensenya català i vasc. L'última opció d'aprendre català a Irlanda és cercar professors particulars, ja que hi ha molts residents de Catalunya que n'ofereixen.

És aquesta desconeixença i escassetat d'obres traduïdes en tots dos idiomes la que em porta a traduir al català per tal d'intentar posar el meu gra de sorra. La meva tria a l'hora de la traducció és un llibre que no té traducció al català, i tot i no estar redactat en llengua irlandesa ens porta dins de la seva mitologia i és una bona manera d'introduir-se dins d'aquesta peculiar cultura.

2. Com cataloguem aquest llibre?

2.1 LITERATURA INFANTIL

Definicions de “literatura infantil” per part d’acadèmics.

- “Literature published specifically for audiences of children” (Nodelman 2008)
- “Literature read silently by children or aloud to children” (Oitiinen 1993)
- Literatura publicada especialment per a un públic infantil.
- Literatura llegida silenciosament o en veu alta per als nens.

2.2 Definició personal.

Books that children can read, that can be didactic or not, it can make them learn about academic studies as well as any other one. They can have a different interpretation by children than the one by an adult person. They can include all sorts of literature by whom they are seen as “children’s literature”.

Llibres que els nens poden llegir, ja siguin didàctics o no, i que poden fer-los aprendre coses dins l'àmbit acadèmic o qualsevol altre. Poden tenir una interpretació diferent per part d'un nen que la que en pot fer un adult. Poden incloure tot tipus de literatura que es sigui vista com a “literatura infantil”.

2.3 Llibres il·lustrats

Com gran part de llibres o novel·les dins de la literatura infantil, el llibre que traduíem i analitzem és un llibre il·lustrat. Els llibres il·lustrats són una bona idea per a la literatura enfocada a un públic més jove. Els dibuixos poden cridar la seva atenció o fer-los veure detalls que poden haver passat per alt llegint, i a la vegada desenvolupar la seva imaginació mentre van llegint i imaginant l'entorn i els personatges il·lustrats.

Algunes definicions d'acadèmics dins d'aquest camp podrien ser aquestes:

- A true “picture book” tells a story mainly or entirely with pictures. A picture book says in words only what pictures cannot show” (Oittinen 2004: 172)
- Un «llibre il·lustrat» real es aquell que explica gran part o gairebé tota una història amb imatges. Un llibre il·lustrat diu en paraules el que les imatges no poden explicar.
- “Picture books are profusely illustrated books in which the illustrations are, to varying degrees, essential to the enjoyment and understanding of the story” (Tomlinson and Lynch Brown 2002: 68)
- Els llibres il·lustrats són llibres on abunden les imatges i les il·lustracions són, en diferents graus, essencials per a gaudir i entendre la història.
- A picturebook combines visual and verbal narratives in a book format. A true picture book tells the story both with words and illustrations. (Evans: 2011)
- Un llibre il·lustrat es una combinació de narració visual i verbal en un format escrit. Un llibre il·lustrat de debò explica una història tant amb paraules com amb llibre il·lustracions.

Aquestes definicions, però, es contradiuen entre elles, ja que dins del que són els llibres o contes il·lustrats podem trobar-hi diferents categories (llibres d'imatges, llibres il·lustrats, còmics, *manga* i novel·les gràfiques). No totes elles tenen les mateixes característiques ni estan destinades a un públic jove.

En aquest cas, *The O'Brien Book of Irish Fairy Tales & Legends* formaria part de la categoria de llibre il·lustrat. Això vol dir que és un llibre per a nens d'uns 8-10 anys, ja que aquest concepte es refereix a aquells tipus de llibres amb una quantitat de text considerable i un nivell de dificultat de lectura més elevat, reforçant les idees amb imatges. A més a més, alguns dels personatges de les històries de dins d'aquest llibre de contes rondan aquestes edats, i això també és un tret que es fa servir en aquest tipus de literatura per a que el nen o nena se sentin identificats amb els personatges.

La importància que tenen en aquest llibre les imatges és el fet que al estar explicant històries que formen part de la mitologia o folklore irlandès, és totalment necessari el fet d'incloure imatges si es vol que el lector tingui una idea gràfica a la seva ment de molts dels personatges o entorns que hi apareixen, doncs no existeixen dins de la nostra cultura. Per tant, les imatges hi juguen un paper essencial a l'hora d'imaginar-los.

Altres definicions a tenir en compte en relació als llibres il·lustrats podrien ser les de Sipe i Nodelman. Sipe ens explica la importància de les paraules com a instrument o atracció per a continuar llegint.

“The different ways in which we experience written language and visual art have important implications for the ways in which we try to relate the words and the pictures in a picture book...our tendency is to gaze on, dwell upon, or contemplate [images]. In contrast, the primarily temporal nature of the verbal narrative creates in us a tendency to keep on reading, to keep going ahead...There is thus a tension between our impulse to gaze at the pictures...and to not interrupt the temporal narrative flow. The verbal text drives us to read on in a linear way, where the illustrations seduce us into stopping to look.”

“Les diferents formes en que experimentem el llenguatge escrit i l’art visual tenen unes implicacions importants en referència a les formes en què intentem relacionar les paraules i les imatges en un llibre il·lustrat... Tenim tendència a mirar, exposar i contemplar [imatges]. En canvi, la naturalesa fonamentalment temporal de la narrativa verbal crea en nosaltres una tendència a seguir llegint, a seguir endavant...Per tant, hi ha una tensió entre el nostre impuls per a contemplar les imatges... I per a no interrompre el flux narratiu temporal. El text verbal ens impulsa a seguir llegint de manera lineal, de manera que les il·lustracions ens sedueixen a parar de mirar”.

(Sipe 1998: 101)

Per altra banda, Nodelman fa una reflexió entre aquest contrast entre les paraules i les imatges que ens poden aportar noves idees o modificar les que ja teniem a mesura que anem llegint.

“The words change the pictures and the pictures change the words.

“Les paraules canvien les imatges i les imatges canvien les paraules”. (Nodelman 1988:220)

3. Quins problemes de traducció pot suposar traduir aquest llibre de contes?

Aspectes a tenir en compte abans de traduir:

3.1 Literatura amb trets culturals d'un altre país

Tot i ser un llibre redactat en anglès i tenir prou nivell i coneixement de la llengua per a poder entendre i traduir-lo superficialment bé al català, la traducció pot suposar una sèrie de problemes. Un d'ells és el fet de que, al tractar-se d'històries procedents d'Irlanda, moltes d'elles contenen paraules en Gaèlic, una de les dues llengües oficials del país. La diferència fonètica entre l'anglès i el Gaèlic és immensa: L'anglès i l'irlandès o gaèlic són tan diferents com el castellà i l'euskera. Molts dels títols d'aquests contes i llegendes estan escrits en irlandès, el qual dificulta la seva traducció. Aquest seria el tret més complicat a l'hora de traduir, juntament amb totes les referències culturals que suposa el fet que sigui un llibre basat en el folklore d'un país tan característic com Irlanda.

3.2 Traducció aplicada a la literatura infantil

El més important a tenir present és que estem traduïnt per a un públic infantil, entre uns 8-10 anys. En el cas de la literatura adulta, se salten molts detalls degut a que el públic ja disposa d'una fluïdesa al llegir i d'una capacitat molt més elevada a l'hora d'entendre el que està llegint. Tot això va sumat al llenguatge del text original. Per exemple, hem de tenir en compte les estructures de les frases: En anglès, les frases solen tenir una llargària molt més curta que en català o castellà, però quan es tradueix un llibre infantil és recomanable estructurar les frases de manera concisa, clara i simple, ja que el nen encara no ha desenvolupat la mateixa rapidesa i facilitat a l'hora de llegir com la que acaba adquirint un adult.

Existe una visión en alza de la literatura infantil que se caracteriza por su afán de globalización. Según esta concepción, bajo el nombre de literatura infantil deben acogerse todas las producciones que tienen como vehículo la palabra con un toque artístico o creativo y como receptor al niño.(Cervera, J 1989:157)

Hem de tenir en compte si existeix un llenguatge global a l'hora d'enfocar una traducció destinada a aquest públic: un públic infantil. Hi va haver un temps en que es creia que no era literatura real i se li restava importància, però cada dia en guanya més, Juan Cervera es basa en el que podrien ser tres categories diferents.

Així doncs, tot i que estiguem parlant de literatura infantil, dins d'ella existeixen una gran quantitat de gèneres de mateixa manera que estan presents dins de la literatura destinada a adults, però en aquest cas parlaré de les categories adaptades a les necessitats d'aquest públic.

«Las posibilidades de actuación y desarrollo son múltiples y variadas y abarcan los géneros literarios, ahora bien éstos deberán adaptarse a las características e intereses psicológicos de esos niños...»

(Cerrillo García 1992: 61)

La literatura guanyada, que es refereix a totes aquelles produccions que no van néixer per a nens però que amb el pas del temps han passat a formar part a aquest públic més jove, ja sigui amb una adaptació o no.

En una altra categoria tindriem la literatura creada per a nens, que és la que es crea exclusivament per a aquest tipus de públic.

Per últim, tindriem la literatura instrumentalitzada, que seria la literatura que es fa servir a les aules escolars per als nens. Aquest tipus de literatura té l'objectiu de recrear uns escenaris i unes situacions específiques o exercicis que busquen desenvolupar qualsevol àmbit didàctic dels nens. També en podríem parlar d'aquesta última com a literatura didàctica.

Aquest llibre de comptes que em dispo a traduir podria ser englobat dins de la categoria de la literatura guanyada, ja que és un recull d'històries que pertanyen a una cultura específica que han passat a formar part d'un públic infantil o s'han adaptat a ells per tal que sigui més senzilla la seva comprensió i difusió des d'una certa edat.

No es podria parlar de literatura instrumentalitzada ja que aquest tipus de contes solen passar de generació en generació i no es podria dir que han estat creats amb un objectiu purament didàctic, però a la vegada tindria alguns trets semblants a aquest àmbit de la literatura degut al contingut moralista que poden transmetre aquest tipus de contes.

De tota manera, dins del que es coneix com a literatura infantil no hi ha només aquests tipus de literatura, es poden trobar una gran varietat de gèneres.

3.3 Importància de la documentació referent a la mitologia i folklore

La documentació és una part força important a l'hora de traduir aquest llibre de contes. El recull d'històries que engloba forma part de la mitologia i el folklore irlandesos, i, per tant, fa falta un anàlisi i una investigació profunda respecte a aquests, ja que es tracta d'una cultura pròpia i diferent i requereix una documentació prèvia sobre les històries per tal de transmetre-les correctament. Això suposa una recerca exhaustiva de les històries que es troben englobades en aquest petit recull de contes per a poder comprovar si hi ha una existència de la traducció dels noms, personatges o indrets que hi puguin aparèixer per tal de poder contrastar-ho amb el resultat final que tindrem al acabar de traduir. Si no la tenen, hem de buscar un equivalent al català que transmeti el que el conte ens vol dir però sense forçar l'extranjerització de la llengua per tal que els contes mantinguin la seva senzillesa i fluïdesa amb la intenció de que el públic pugui llegir les històries i seguir-les sense problemes.

3.4 Temes difícils de tractar pels nens

Molts dels llibres infantils amaguen el que podríem entendre com a temes *tabú* pels nens. Això significa que són temes pels quals se suposa que, els nens d'una determinada edat, no estan preparats. Dintre d'aquest apartat de temes s'hi podrien classificar la mort, les guerres, les malalties, el sexe, etc. Això suposa una contradicció, perquè si són temes tabú és perquè romanen amagats fins a certa edat, i això fa que sigui més difícil pels nens enfrontar-los.

Hi ha molta literatura en que visibilitza aquest tipus de temes que, en un principi es va considerar tan d'àmbit infantil, però que es va haver de rectificar degut a les nombroses queixes que va rebre. Uns clars exemples serien *Watership Down* o *The Plague Dogs*. En aquestes novel·les, Richard Adams crea un món en el qual uns animals corrents com són els conills o els gossos viuen la seva vida.

Fins aquí podrien semblar històries innocents, però amaguen un rerefons obscur: El que ens vol transmetre l'autor és la lluita d'aquests animals indefensos i sense veu per tal de poder enfrontar-se als obstacles que li posa el seu enemic més gran: l'ésser humà.

En canvi, en aquest cas, no va ser acceptat i va rebre moltes crítiques quan es van dur a terme aquestes novel·les a la gran pantalla per la quantitat d'escenes on apareixien morts.

Existen muy pocos libros álbum que entren en el sentido estricto de este concepto, por lo que se extiende en su definición. Para él el libro álbum se reconoce porque las imágenes ocupan un espacio importante en la superficie de la página, también porque existe un diálogo entre el texto y las ilustraciones o lo que podría llamarse una interconexión de códigos.

Pero esta interconexión no es suficiente para definir a un libro como libro álbum. Por lo tanto para el investigador debe prevalecer tal dependencia que los textos no puedan ser entendidos sin las imágenes y viceversa [...] (Holmes, 2015: 5)

Aquí entraria altra vegada el doble sentit de la imatge i la paraula: Moltes d'aquestes llegendes i llibres que toquen temes tan tabú però a la vegada tan normal i corrents solen anar lligats de poques imatges que ho reflecteixin i, en el cas de fer-ho, se sol mostrar de manera que no pugui sobrepassar aquest límit entre ser un tema tabú o no ser-ho, però això canviaria si es passés, per exemple, a la gran pantalla.

En aquest llibre, però, estem parlant de contes populars dins d'un recull fet en un llibre il·lustrat. Però, tot i tenir com a objectiu principal la transmissió de la cultura irlandesa (ja sigui als propis lectors irlandesos o a qualsevol altre lector que en llegeixi una traducció), també entraria, en certa manera, dintre d'aquest grup de llibres que toquen temes de cert aspecte considerat tabú.

Per exemple, si ens parem a llegir detingudament el primer conte, *Com Cúcuchulainn va rebre el seu nom*, podem trobar-hi una part en què el personatge principal, en Setanta, ha d'enfrontar-se a un gos assassí i com a final tenim la mort d'aquest gos. El patró d'un personatge jove principal havent d'enfrontar-se a una sèrie de perills que poden ocasionar la seva mort o la del contrincant és un patró molt recurrent dins del món de les llegendes o contes infantils. Un exemple seria *La llegenda de Sant Jordi*, on el jove príncep ha d'acabar amb el drac per tal de poder salvar el poble. En el cas d'en Setanta, es tracta d'una prova de valentia per a poder formar part dels Cavallers de la Branca Vermella, un grup de guerrers liderats per un rei irlandès. En el cas de *The Magic Shoes* o *Les Sabates Màgiques*, el rei s'ha d'enfrontar a un monstre que viu al fons d'un llac, per tant, també segueix aquest patró. Tot i ser un patró tan recurrent i marcat al llarg del temps als contes i llegendes, en alguns àmbits de la lectura, del cinema o el teatre no està ben vist o acceptat pel públic. En el quart conte també s'explica la mort d'un dels personatges principals i la de la seva protagonista, la Deirdre, que acaba morint de tristesa. Per tant, sempre ha estat present aquest joc entre les imatges i el text, fins i tot en aquest recull del qual en formen part històries que han anat passant de generació en generació.

4. TRADUCCIÓ

4.1 Traducció del primer conte, **How Cúchulainn got his name: Com Cúchulainn va rebre el seu nom.**

Fa molt de temps, hi havia un rei a Ulster que es deia Conor Mac Nessa. Els seus guerrers rebien el nom dels Cavallers de la Branca Vermella. El rei mateix els va entrenar a la seva pròpia escola. Eren capaços de córrer més ràpid, saltar més alt i lluitar més ferotgement que ningú.

El rei li va posar el nom de Setanta ¹al seu nebot. Des que era petit, el noi va sentir a parlar dels Cavallers de la Branca Vermella². No podia esperar a créixer per a convertir-se en un d'ells.

—Sóc alt i fort! Va dir-li un dia a la seva mare. —Vull anar a Ulster i formar part dels Cavallers de la Branca Vermella!

—No, no, fill meu! Va respondre la seva mare. —Encara ets un nen. No t'hi puc deixar anar. Et trobaria molt a faltar.

Durant un temps, Setanta va ser feliç. Perseguia els animals salvatges al bosc i se sabia de memòria la cançó de cada ocell. De vegades feia pals per a jugar a hurling amb les cendres elàstiques de la fusta.

Ell i els seus amics jugaven junts, colpejant una pilota amb els seus pals. L'equip d'en Setanta sempre guanyava: Colpejava la pilota mes fort que ningú altre i podia córrer mes ràpid que el vent.

Va passar un any i en Setanta va començar-se a preocupar de nou. —Ja tinc deu anys. Li va dir un dia al seu pare. —Puc córrer molt ràpid i soc molt fort. Vull anar a Úlster i unir-me als Cavallers de la Branca Vermella.

—No, no, fill meu! Li va respondre el seu pare. —Encara ets massa jove. Hauràs d'esperar a ser més gran.

Durant un temps, en Setanta es va sentir satisfet. Munyia les vaques i guardava les ovelles per a que no es perdessin. Recollia llenya i carregava aigua durant hores.

¹ Nom gaèlic que rebia el nebot del rei Conor Mac Nessa.

² Els Cavallers de la Branca Vermella o *Red Branch Knights* era el nom que rebien els guerrers d'Ulster (Irlanda), comandants pel rei Conor Mac Nessa, el rei de la província.

Per la nit escoltava com la gent gran explicava històries antigues.

Un vespre de tardor, un desconegut es va apropar a la reixa.

—He vingut del nord. Va dir. —Des de la cort de Conor Mac Nessa³. Busco refugi per aquesta nit.

En Setanta estava encantat. Ràpidament, va portar-li el desconegut al seu pare. —És clar! Ets més que benvingut! Vine i seu al costat del foc. Avui serà una nit de música i d'explicar històries!

Aviat la casa es va omplir de veïns i relacions. Tothom volia escoltar les notícies dels viatgers. Sempre parlaven del rei Conor Mac Nessa i els seus valents guerrers. Les seves cançons els elogiaven i recitaven la història de la família del rei durant varies generacions.

En Setanta escoltava, el seu cor batejava amb emoció. Podia escoltar a les seves orelles el rugit de la guerra i els crits sense temor dels guerrers.

—He d'anar i unir-me als Cavallers de la Branca Vermella! Va cridar finalment. —El meu oncle em necessita! Ara ja sóc prou gran! Ja sóc prou fort! —Però el desconegut va riure.

—Només ets un nen! Va dir. —Et farien miques si lluites en una guerra! Finament, tothom es va acomodar per a passar la nit. En Setanta no podia dormir. Estava estirant contemplant com les espurnes s'enlairaven a la foscor i es perdien entre les estrelles...

'No serveix de res', va pensar finalment. 'No puc esperar una altra nit'. Silenciosament, es va arraulir entre els seus peus, fent una sola parada per a recollir la seva branca i la seva pilota. Fora murmurava la primera llum d'una albada amb boira.

Va viatjar tot el dia seguint la direcció del sol. No va anar pels camins de sempre, però caminava per turons remots i rutes per on passaven les ovelles. Ningú no el podia seguir.

³ Rei de la província d'Ulster de la República d'Irlanda i comandant dels Cavallers de la Branca Vermella.

Ja era el vespre quan va arribar a la fortalesa del rei Conor Mac Nessa. Just davant d'aquesta s'estenia un gran camp de gespa. En aquell moment, estava tenint lloc un partit, gairebé en aquell instant, la pilota va caure als peus d'en Setanta. La va recollir amb la seva branca i va córrer.

Tots els jugadors eren nois adults. Van provar d'atrapar-lo, però era massa ràpid, donant voltes darrere seu fins que la pilota va ser a la porteria!

Es va sentir una veu poderosa. Es va desencadenar una fila entre els nois. Alguns el van atacar. En Setanta va defensar-se tan bé com va poder.

—Pareu! Va cridar la veu del rei. —Què esta passant aquí? I qui es aquest nen?”
—Sóc el teu nebot. Va contestar en Setanta. —He d'unir-me als Cavallers de la Branca Vermella.

—Bé. Va riure el rei. —Només ets un nen. Però si continues lluitant amb valor, algun dia seràs el líder del meu exèrcit.

Així doncs, li va deixar quedar-se.

En setanta aviat es va establir a la seva nova vida. Va aprendre a lluitar com un home i a moure's com una astuta guineu roja. Però va aprendre molt sobre la lleialtat, l'honor i la veritat. En Conor era un mestre auster i només deixava quedar-se als nois més prometedors.

Un vespre en Setanta estava practicant el llançament amb els seus nous amics. El rei Conor el va cridar.

—Culann, el ferrer, ha preparat un banquet. Va explicar. —Ara hi aniré. T'agradaria venir?

En Setanta n'havia sentit a parlar molt d'en Culann. Era tan gran com un gegant, el millor ferrer de l'indret. Preparava banquets meravellosos. Estaria bé escoltar una mica de música i passar-s'ho bé.

—M'encantaria venir. Va dir en Setanta. —Però sóc en mig d'un partit. Després et segueixo, no serà fosc gaire estona.

—Molt bé. —va dir el rei, i va marxar amb el seu carruatge reial.

El partit va ser llarg i frenètic. En Setanta es va oblidar de la hora. El sol s'estava amagant quan va marcar el gol guanyador. "He d'afanyar-me" va pensar, mentre es dutxava i es canviava. "Aviat es farà fosc i el camí és llarg. Ni tan sols estic segur del camí". Es va posar en marxa, seguint el camí de les rodes del carruatge. La carretera no era adequada i aviat es va fer fosc.

Els arbres grinyolaven sinistrament a les ombres i les roques prenién estranyes formes. Els antics contes sobre fantasmes i esperits xiuxiuejaven al seu cap. Els llops van udolar i els mussols van volar per sobre d'ell una o dues vegades. Però en Setanta no volia admetre que tenia por. Va xiular una melodia alegre i va intentar veure com de bé podia sostenir la seva branca i la seva pilota.

Va començar a ploure. Un vent estremidor tremolava als arbres quan l'última llum que quedava va desaparèixer. En Setanta tenia cada cop mes fred i es mullava mes. Desitjava ser a casa...

Mentrestant, a casa d'en Culann, hi havia música i ball. De cada tassa vessava aiguamel i vi. A cada plat s'hi amuntegava porc rostit i pastis de civada. L'habitació era plena de fum i calenta.

Les boniques germanes d'en Culann s'ocupaven dels hostes. El rei no els hi podia treure els ulls de sobre.

A mesura que avançava la nit, s'anava quedant adormit entre menjar i vi. No es va adonar del fort vent o de la pluja que queia fora.

—És una nit terrible. Va dir en Culann. —Portaré als meus guardes. Tots els meus convidats són aquí. El meu gos guardià vigilarà en el seu lloc. És un assassí feroç i cap enemic podrà entrar per les meves reixes.

Però el rei Conor no estava escoltant. Els seus ulls estaven posats en les belles noies...

Finalment, en Setanta va veure les llums davant seu. Tenia fred, gana i estava cansat. No podia esperar a ser a dins. Va somriure per dintre mentre que el soroll i la música fluïen sobre la nit.

Les reixes estaven tancades però va escalar fàcilment per sobre i es va deixar caure al pati.

Immediatament, es va sentir un cruixit esgarrifant. En Setanta es va quedar totalment quiet.

Dos ulls endimoniats i perversos es van reflectir entre les ombres; era el gos d'en Culann, mig gos coniller ⁴i mig llop! En Setanta va sostenir la seva branca. Al seu cap voltaven pensaments salvatges. Sabia que aquest gos se'l podia menjar viu. Només tenia una oportunitat...

Mentre que el gos es va llençar cap a ell, amb una mirada enfurismada i la boca gruyint, en Setanta va apuntar cautelosament –i va colpejar la pilota amb força contra la gola del gos coniller, el qual va quedar-se bocabadat. Amb un terrible esgarip, el gos va caure contra el terra. El gos intentava expulsar la pilota asfixiant-se i sospirant, però era fermament encallada. Amb un poderós calfred, va deixar caure el cap i va morir.

La porta es va obrir. En Culann i el rei Conor havien escoltat els salvatges plors del gos.

—El meu gos coniller! —va cridar en Culann.

—Setanta! —va escridassar el rei, recordant sobtadament.

Va marxar espantat pel que podia trobar-se. Però hi havia en Setanta amb el gos mort als seus peus.

—Me'n alegro de que estiguis bé. Va dir en Culann finalment. —Però estic trist per haver perdut el meu pobre i fidel gos. Em va servir molt bé i durant molt de temps.

En Setanta va avançar.

—Sento haver hagut de matar el teu gos. Va dir. —Però si el deixes, seré el teu gos guardià. Vigilaré la teva casa amb la meva vida.

El rei Connor i en Culann hi van estar d'acord. Aviat, en Setanta va rebre un altre nom. Aquest nom va ser Cúchulainn, que vol dir *el gos d'en Culann*. Aquest va ser el seu nom, després de tot, fins i tot quan es va convertir en el millor i el guerrer més famós dels Cavallers de la Branca Vermella.

⁴ Gos que es feia servir per a caçar.

4.2 Traducció del segon conte, *The Magic Shoes: Les Sabates Màgiques*

Fa molt de temps un rei anomenat Fergus Coll Torçat⁵. Havia estat l'home més guapo del món. Però un dia va anar a nedar a un riu de la zona, doncs desconeixia que allà hi vivia un ferotge monstre d'aigua. El monstre el va atacar, torçant el coll del pobre rei amb tanta força que va quedar torçat per sempre més i ningú va poder posar-lo recte. Els homes del rei van fallar a l'hora de capturar el monstre, que viva al fons del centre de la foscor, dins del misteriós llac...

En aquell moment, també vivia un altre rei, anomenat lubdán. El seu regne era el que estava perdut als silvestres valls, entre les muntanyes i les coves secretes dels antics déus. Vegeu, en lubdán ⁶era el rei dels Leprechauns⁷, i un home orgullós i fanfarró.

Un dia, en lubdán va fer una gran festa, a la qual va convidar a tots els leprechauns i fades. Hi havia rosegador de camp rostit i pit de pit-roig, mel de xuclamel i vi de saüc. En lubdán seia amb la seva dona, Bébó, somrient entre rebombori i diversió. Després d'una estona, va aixecar-se per a parlar.

—És aquest el millor festí al qual heu assistit? —va preguntar.

—Ho és! —van cridar els petits convidats.

—I qui és el rei més valent, llest i ric que ha existit mai?

—És vostè!—van cridar tots.

El rei va riure amb superioritat, fins que va arribar del fons de la multitud un somriure estirat.

El rei lubdán va envermellir-se.

—Qui gosa riure's de mi? —va rugir. Un dels leprechauns va fer una pas endavant. Era en Eisirt, el poeta reial.

⁵ Nom d'un dels reis més famosos al món de la mitologia i el folklore irlandesos. El seu nom ve de *Fergus Crooked-Neck*, que en català significa Fergus Coll-Torçat.

⁶ Nom d'un altre rei de la mitologia irlandesa. El seu nom significa *rei de la gent petita*, perquè era el rei dels *Leprechauns*.

⁷ Els *leprechauns* són uns dels personatges més coneguts dins de la mitologia irlandesa. Es tracta d'un petit follet habitualment vestit de verds amb poders màgics.

—Tu! Va esbufegar el rei. —Estàs dient que no sóc el rei més valent, llest i ric que ha existit mai?

—És clar que no ho ets! Va dir l'Eisirt serenament. —El rei Fergus Coll-torçat és millor amb diferència.

—Com?! Va cridar el rei. —Traïdor! Tanqueu-lo! Serà castigat per aquesta mentida!”
Immediatament, dos guardes van començar a arrossegar a l'Eisirt.

—Espereu! Escolteu-me! Va cridar l'Eisirt. —El que dic és la veritat! El rei Fergus Coll-torçat és humà. El seu exèrcit és deu mil vegades millor que el nostre. Ningú de nosaltres podria ni tan sols carregar una de les seves monedes!”

—Bajanades! Va dir el rei Iubdán d'un crit. —No té cap sentit... No són res més que mentides!

—Deixi'm que ho demostrï. Plorava l'Eisirt. —Al menys doni'm una oportunitat per a demostrar que estic dient la veritat”.

De cop, tots els leprechauns estaven amb l'Eisirt i els hi sabia greu veure'l en problemes.

—Doni-li una oportunitat, oh rei! —va cridar algú.

—Sí, doni-li una oportunitat! Doni-li una oportunitat a l'Eisirt! —plorava la multitud.

—Està bé, va dir el rei Iubdán llavors. —Tens tres dies, però si no has dit la veritat seràs desterrat del nostre món per sempre!

L'Eisirt es va preparar pel seu viatge de manera immediata, vestint-se amb vellut i seda i la seva espasa de joies i va marxar. El camí era llarg i complicat. Aviat es va trobar amb herba que brotava per sobre el seu cap. Les abelles volaven furioses a la seva orella com monstres voladors.

Unes urpes llises i peludes el van esgarrapar a mesura que anava caminant. Però, finalment, va aconseguir arribar a les reixes de la fortalesa del rei Fergus Coll-torçat.

Com van riure els guardes al veure el minúscul home! De totes maneres, van obrir-li les portes el castell gustosament, i el van portar fins el rei. Amb un somriure, el van deixar a la taula entre els calzes i els plats.

El rei els seus convidats se'l miraven amb desconfiança. Van riure davant del fet que trontollés cap enrere.

—Pren una beguda, petit home! —va cridar algú amb una veu estrepitosa.
—No, gràcies, va contestar l'Eisirt. —He vingut a parlar amb el rei. Però una mà aspre es va apropar i el va llançar dins d'una copa de vi. Pobre Eisirt, trontollós i crepitant.

—Treieu-me d'aquí! Va esbufegar. —Si ho feu, us proporcionaré coneixements i saviesa.

Hi va haver un terrabastall de riure. L'Eisirt començava a estar enfadat.

—Sap, oh rei, que l'home calb que seu al seu costat fa trampes als escacs? L'home va empassar saliva i es va posar vermell de coll en amunt.
—I que aquell home amb la barba roja li ha robat diners del seu tresor? I vostè, oh rei, té...

Però abans de que pogués dir cap altra paraula, el rei va treure ràpidament a l'Eisirt del vi.

Finalment, l'Eisirt va compondre un poema, alabant al rei per la seva gentilesa i valentia. El rei Fergus se sentia molt satisfet. Va portar un esmolador per a l'Eisirt i es va unir al banquet. Durant dos dies va romandre com un convidat reial. Però ara era hora de tornar amb proves.

—T'enviaré el meu nan Aodh amb tu. Va dir el rei Fergus. —Es la persona més petita del meu regne. Quan el teu rei el vegi, sabrà que estàs dient la veritat.

Així doncs, l'Aodh i l'Eisirt van marxar. Ara, l'Eisirt s'agafava a la butxaca de l'Aodh, guiant-lo a mesura que avançaven. Finalment, una llebre va aparèixer corrents cap a ells portant una cadira d'or.

—Es el cavall del rei lubdán”, va explicar l'Eisirt. —Ens portarà a casa ràpidament. Tothom s'havia reunit per a presenciar la tornada de l'Eisirt. Però quan va veure el nan, van començar a cridar i a córrer. El rei lubdán, però, es mantenia valerós al seu tro.

—Aquest és l'Aodh, va anunciar l'Eisirt, —L'home més petit del regne del rei Fergus Coll-torçat.

Aquesta és la prova de que vaig dir la veritat. I ara, rei Iubdán, et desafio a anar allà i tastar la crema de civada a la cuina del rei. El rei Iubdán sabia que si no hi anava se sentiria avergonyit.

—Finalment, hi aniré, va dir, —Sento curiositat per veure com viuen aquells humans.
—I jo hi aniré amb tu, —va confessar la reina Bébó.

Era gairebé de nit, així que, vestits amb els seus vestits de pell de ratolí, es van posar en marxa.

Van viatjar tota la nit per camins murmuradors i ombrívols. Al arribar a la fortalesa va caure la lluna, i van passar pel costat dels guardes, que dormien. Van avançar a través de les grans i àmplies sales fins arribar a la cuina.

Què gran semblava tot! A la taula hi havia un gran recipient de crema de civada amb una cullera gegant posada a la vora. Amb un salt poderós, el cavall va saltar a la taula. Però en Iubdán era incapaç de saltar dalt del recipient.

—Prova a seure a l'esquena del cavall. —Va suggerir la Bébó. Així doncs en Iubdán va poder arribar a la cullera. Va agafar-se al mànec però, perdent el seu pes, va caure de cap dins de la crema de civada! Glup-glup!

—Estàs bé? —va preguntar la Bébó ansiosament.

Abans que en Iubdán pogués contestar, la porta es va obrir i van entrar els servents per a preparar l'esmorzar.

—Què és això? —va esclatar una veu. —Un home minúscul a dins de la crema de civada! Quin home tan embrollador que és! I aquesta deu ser la seva dona!
—Portem-los al rei. Sempre se sent malament per haver deixat marxar a l'Eisirt.

El rei Fergus va estar encantat de veure'l.

—Romandreu aquí, va dir a la parella. —La gent vindrà de terres llunyanes i properes per tal de veure la petita gent de la meva cort. Us tractaré bé, però no proveu d'escapar-vos.

Així que en Iubdán i la Bébó van romandre a la cort del rei Fergus Coll-torçat. Van poder comprovar per ells mateixos que l'Eisirt havia dit la veritat.

Després d'un temps de ser allà volien marxar a casa, però no tenien cap oportunitat d'escapar.

El temps va passar. Els leprechauns estaven preocupats pel rei i la reina. Van fer una reunió.

—Hem d'anar a rescatar-los, —va dir l'Eisirt, i va reunir a una poderosa tropa a les portes del castell.

—Volem el nostre rei i la nostra reina”, van cridar amb la veu tan aguda com van poder.

—No! Va dir el rei Fergus. —La meva cort és famosa des de que ells van arribar. El rei Iubdán i la reina Bébó romandran aquí com els meus convidats.

—Si no els deixeu marxar, escamparem el vostre bestiar,—va dir llavors l'Eisirt.

—No els deixaré marxar, —va dir el rei Fergus.

—Enverinarem tota l'aigua.

—No els deixaré marxar.

—Cremarem cada molí i cada magatzem.

—No els deixaré marxar.

—Aixafarem tot el vostre blat.

—No els deixaré marxar.

—Si no els allibereu, deixarem calba a tota la vostra gent: cada home, cada dona i tots els vostres nens.

—Si feu això, va dir el rei Fergus enfurismat, —mai més veureu al vostre rei i la vostra reina!

Llavors el rei Iubdán va demanar parlar amb la seva gent.

—No causeu cap problema, va dir —marxeu en pau cap a casa. El rei Fergus i jo solucionarem això.

Així doncs, entre queixes i queixes, la petita gent va tornar a casa.

—Ara. Va dir en Iubdán. —Veieu que la meua gent està molt enfadada. Podríeu fer-vos amb algun dels meus tresors si ens allibereu a mi i a la Bébó.

Així doncs, en Iubdán va ensenyar les seves meravelloses possessions: una llança que sempre apunta cap al seu objectiu, un cinturó que preveu les malalties, una caldera que sempre està buida i un parell de sabates màgiques que fan que puguis caminar per l'aigua.

El rei Fergus va pensar per un moment, i després va somriure. —Em quedaré amb les sabates, va dir. —Si realment son màgiques, us deixaré marxar als dos. Òbviament, les sabates eren minúscules, però les van ajustar per a que li anessin a la mida.

Així doncs, agafant la seva espasa, el rei Fergus es va establir a la vora del riu. Encara era de dia i la seva imatge es reflectia a l'aigua. Al veure el seu coll torçat, es va omplir de ràbia. Posant-se les sabates màgiques, va fer petites passes per sobre de l'aigua.

Allà, al fons de l'aigua, hi havia un monstre que dormia. El rei Fergus es va llançar de cap a l'aigua amb la seva espasa. De cop, una font de sang es va disparar a l'aire. Hi va haver una lluita salvatge. El monstre atacava i atacava, però el rei era més ràpid. El rei saltava sobre les onades, tallant i tallant el monstre tan bon punt apareixia. Donant-se molta pressa, el rei Fergus va tallar el cap de la criatura.

Per a la seva sorpresa, el seu propi coll va posar-se recte de cop i tota la gent que era present aplaudia i ho celebrava.

I així va ser com el rei Iubdán i la reina Bébó van ser alliberats. Hi va haver un festí i un ball que va durar fins que es va fer de nit. En Iubdán no podia deixar de fanfarronejar sobre la seva gran escapada, però mai més va tornar a menjar crema de civada.

4.3 Traducció del tercer conte, *Deirdre and the Sons of Uisneach: La Deirdre i els fills d'Uisneach*.

Hi havia una vegada una nena que buscava el seu bressol va fer un badall i seguidament va doblegar el seu puny al voltant del dit de la cuidadora.

—Pobre petita criatura. Va murmurar la cuidadora. —Què en serà d'ella?

A l'habitació del costat hi estava havent una discussió ferotge.

—Deixa decidir-ho al rei! —algú cridava.

—El rei no hi pot fer res!—va xisclar una altra persona.

—Les estrelles mai menteixen! —va bramar una tercera persona.

—Ara el rei és aquí, va dir el pare de la petita nena. —Li demanarem consell.

—Quin és el problema? Va preguntar el rei Conor⁸. —Per què tothom està cridant?

El cap dels druides va fer un pas endavant.

—Tinc notícies horribles, oh rei! va dir. —Hem mirat a les estrelles per a veure el futur del nadó. Portarà matances i guerra. I tot i que serà la noia més bonica, molts moriran per culpa seva.

—Deixa'ns matar-la de cop! —va dir algú.

—No, si us plau! va dir el pare. —Quin mal pot fer? És només una nena petita! El rei Conor va romandre pensatiu durant una estona. Finalment va parlar. —Amagarem a la nena, va dir. —La seva cuidadora mateixa se'n farà càrrec. Quan creixi, m'hi casaré. No hi haurà guerres per culpa seva.

Tothom va estar d'acord amb el pla del rei. Van portar a la petita Deirdre⁹ a una petita casa al bosc, amb la seva infermera, Leabharcham, per a ocupar-se d'ella. Van passar els anys. La Deirdre va començar a créixer. No tenia ningú per jugar i sovint s'avorria. Per tal de passar el temps, la Leabharcham li explicava històries del món exterior. La noia desitjava escapar cada vegada més.

⁸ Nom de l'últim dels Reis Supremes de l'illa d'Irlanda.

⁹ Nom que rep una de les protagonistes de la mitologia del cicle d'Ulster, el nom de la qual significa «dolor» en irlandès o gaèlic.

—Has de ser aquí, al bosc, deia la cuidadora. —Algún dia vindrà el rei Conor i et potarà a la seva fortalesa. Seràs la seva esposa i tindràs tot el que puguis desitjar.

—És ben plantat? —va preguntar la Deirdre.

—No t'ho sabia dir—va dir la Leabharcham. Però va mirar a la Deirdre amb tristesa. El rei Conor deu ser vell ara i la Deirdre encara és jove i maca. Un matí que nevava, la Deirdre era deambulant entre els arbres. Tot era blanc i calmat. De cop, va notar un merlot atrapat en uns esbarzers. Tan bon punt com el va ajudar a alliberar-se, es va fer un tall amb una espina. —Només hi ha un home a qui estimaré, li va dir a la cuidadora. —El seu cabell haurà de ser negre com el d'una ala de merlot, la seva pell haurà de ser blanca com la neu i les seves galtes roges com les gotes de sang del meu dit. Sense pensar-ho, la Leabharcham va contestar:

—En Naoise, el fill d'en Uisneach, és l'únic home del món amb aquest aspecte.

—Llavors deixa'm veure'!! va plorar la Deirdre. —Si us plau, Leabharcham, estic molt sola! Deixa'm veure'l una sola vegada!

—Pobre noia, va pensar la infermera. —Té una vida molt trista. Quin mal pot fer-li veure'l una sola vegada?

Així doncs, embolcallant-se cautelosament amb una manta, va posar-se en marxa per a anar a buscar a en Naoise.

Durant tot aquell llarg camí, la Deirdre va esperar. Va ordenar la casa, va caminar pel bosc i va seguir el rastre dels ocells. Però feia massa fred! Va caminar sense un rumb concret, entre zones buides i aviat es va fer de nit. Va tornar a casa i va fer foc. Una vegada i una altra anava mirant per la finestra. Vindrien per fi? Potser estaven perduts en mig de la neu... Finalment esgotada, es va adormir. “Deirdre!”

Algú cridava el seu nom. Va obrir els ulls. Hi havia un home a la vora del foc. El seu cabell fosc com una ala de merlot, amb la pell tan blanca com la neu i les galtes vermelles com gotes de sang...

—Naoise! —va xiuxiuejar ella.

I la Leabharcham mirava amb impotència com començaven a enamorar-se. —Mai em casaré amb en Conor, va dir la Deirdre el dia següent. —Només vull estar amb tu, Naoise. Si us plau, porta'm amb tu! Anirem molt lluny, on ningú ens pugui trobar.

—Molt bé, va respondre en Naoise. —Però els meus dos germans hauran de venir també. Ens ajudaran a protegir-nos.

Així doncs, la Deirdre i els fills d'en Uisneach van posar-se en marxa cap al gèlid món hivernal. Van anar a tots els regnes d'Irlanda. Però, tot i que eren molt ben rebuts a tot arreu, no podien quedar-se molt de temps en un lloc. El rei Conor havia declarat venjança.

—Els perseguiré fins a la fi del món! va rugir al saber el que havia passat. —Mataré als fills d'Uisneach i la Deirdre serà meva!

I va enviar els seus millors rastrejadors i gossos de caça.

Els gossos van deambular per tot el país. De dia i de nit van rastrejar als amants, traçant el seu perfum a través de valls de aïllats per la neu i boscos glaçats. Ara els seus udols sonaven clarament a través de les muntanyes.

—De pressa! De pressa!, van cridar els germans. —hem d'anar més ràpid. Els homes d'en Conor estan just darrere nostre!

Els fidels cavalls van arrencar amb valentia cap endavant, sobre una muntanya, i just davant d'ells hi havia un tram d'aigua.

—Estem atrapats! va cridar la Deirdre. —Mira! Hi ha el mar! No podem anar més enllà! Oh, Naoise! Naoise!

—I allà hi ha una barca!" va exclamar en Naoise. —Corre, Deirdre, encara hi ha esperança per a nosaltres! Allà hi ha la costa d'Escòcia! D'alguna manera, es van entrebancar amb l'aigua, aterrant a la barca i fent que flotés amb la marea. Afamats i esgotats, van salpar cap a Escòcia mentre que els gossos de caça udolaven a la costa.

El rei d'Escòcia havia escoltat notícies sobre la seva arribada.

Va anar a buscar-los immediatament, però quan va veure la bellesa de la Deirdre, es va enamorar d'ella bojament. Durant el vespre va parlar amb ella. —Queda't aquí i sigues la meva muller, va dir. —Et donaré or i joies. Seràs la Reina d'Escòcia i podràs tenir tot el que desitgis.

Però la Deirdre només estimava a en Naoise. Quan la nit va arribar va esmunyir-se amb ell entre la glaçada i boirosa foscor...

Durant tota la nit van deambular sense saber on estaven anant. Quan es va fer de dia, eren a prop del mar altra vegada, i just a l'horitzó hi havia una illa. Una vegada més, van salpar. L'illa era petita, però en Naoise i els seus germans van construir un refugi ràpidament.

Així doncs, la Deirdre i en Naoise es van instal·lar a la seva nova vida. El dur hivern va passar. Va arribar la primavera, coberta de verd i groc. El gran i ampli cel va quedar net i net sobre la seva illa, la seva nova llar.

La Deirdre estava encantada. Per fi era lliure, corrent per la costa amb en Naoise o escalant els turons clapejats pel sol. Va omplir el seu petit refugi de aerosols d'avellaners i prímules. Quan els germans eren pescant o caçant, ella cuinava i netejava. A la nit seien al voltant del foc, explicant-se les seves aventures i parlant del passat. Tot i que en Naoise estava més enamorat de la Deirdre que mai, trobava a faltar la seva casa i els seus amics. Però no li va dir.

L'any va passar i va arribar la tardor. Les nits eren cada vegada més llargues.

Un vespre, quan en Naoise va anar a tancar la porta, algú era allà de peu. —Naoise, fill d'Uisneach, ets tu?—va cridar una veu.

—Fergus! El meu estimat amic Fergus! va cridar en Naoise. —Passa! Passa! És un plaer veure't! Vine al costat del foc!

En Fergus acabava de navegar desde Irlanda. Tenia notícies importants. —El rei Conor t'ha perdonat! va somriure. —Vol que vagis a casa. M'ha enviat especialment per a dir-t'ho!

—Meravellós! va cridar en Naoise. —No saps quant de temps he estat esperant aquestes notícies!

Però la Deirdre va sacsejar el cap.

—No marxis, Naoise, va cridar. —No me'n fio del rei, et matarà!

—Bajanades! va riure en Naoise. —El rei s'està fent gran. Tots aquest mals de cap són dolents per la seva salut.

—Si us plau, Naoise, no marxis!—va suplicar la Deirdre altra vegada. Però en Naoise tot just li va fer un petó i li va dir que no es preocupés... Van marxar al matí. La Deirdre va fer una pausa a la porta. Al seu cor va brillar una última espurna. Els rajos de sol s'inclinaven lleugerament sobre el terra... Aviat la barca estava navegant cap a l'oest.

—No ploris, Deirdre, va dir la Naoise. —Aviat serem a casa. Tot estarà bé. Però no va poder consolar-la.

Aviat van arribar a Irlanda. En Naoise i els seus germans estaven entusiasmats. Gairebé no podien esperar a desembarcar. Però, de nou, la Deirdre va provar de fer-los canviar d'opinió.

—Si us plau, Naoise, va suplicar. —Si m'estimes, no hi vagis. Deixa que marxem junts a Escòcia abans que sigui massa tard.

Però, altra vegada, en Naoise li va fer un petó, dient, "no t'espantis, res et farà mal". Hi havia un missatger del rei Conor a la riba.

—Sou benvinguts, va dir. —El rei us ha cridat a la seva fortalesa d'immediat. Fergus, has estat convidat a una festa de la collita. Jo mateix portaré els convidats a la fortalesa.

—Es una trampa! va cridar la Deirdre. —El rei Conor no vol que en Fergus sigui amb nosaltres. No el creguis!

—No et preocupis, va contestar en Fergus. —He d'anar al banquet, ja que seria groller rebutjar-ho. Però enviaré els meus dos fills per a que et vigilin. Així doncs, la Deirdre i en Naoise i els seus seguidors es van dirigir cap a la fortalesa del rei Conor. La cara de la Deirdre era pàl·lida i les seves mans tremolaven.

Però en Naoise va riure i va bromejar.

—Anima't, Deirdre! va dir. —Som a casa! Construïrem una bonica casa i la omplirem de flors.

Però la Deirdre només podia pensar en el petit refugi, on havia estat tan contenta. A la fortalesa, l'exèrcit del rei estava esperant a donar-los la benvinguda. Un dels líders va fer un pas i es va dirigir a parlar amb en Naoise. —El saludo en nom del rei Conor —va dir. I va clavar un ganivet al cor d'en Naoise! Amb un plor salvatge, els fills d'en Uisneach i els fills d'en Fergus van atacar amb les seves llances i va començar una ferotge batalla.

La Deirdre va cobrir el cos d'en Naoise amb els seus braços entre la multitud de la batalla. Algú li va arreabassar. Durant tota la nit va escoltar els crits de la batalla i els xocs de les llances, però ja no li importava res. En Naoise era mort, no el tornaria a veure mai més...

Al matí, tot havia acabat. En Fergus, tornant del banquet, va trobar-se una matança de milers de guerrers i una gespa coberta de sang. I allà, entre ells, hi havia els fills d'en Uisneach i els seus dos fills.

Cridant amb rabia i dolor, va jurar venjança al rei, que l'havia traït.

Durant set anys, va atacar el regne d'en Conor, així que els milers de guerrers van caure i els rius van desbordar-se de sang.

Pel que fa a la Deirdre, no podia dormir o menjar. No va tornar a parlar mai més i després de pocs mesos va morir.

La van enterrar amb en Naoise i els seus germans. Pobre i bonica Deirdre de les penes.

Els druides¹⁰ tenien raó. Ni tan sols un rei pot canviar el missatge de les estrelles...

¹⁰ Els druides són uns personatges molt recurrents dins del món de la mitologia irlandesa. Aquests homes solien tenir una autoritat dins els antics pobles celtes i gaèlics, dins dels quals exercien diverses tasques o funcions: podien ser sacerdots, professors, jutges, etc.

4.4 Traducció del quart conte, *The King's Secret: El Secret del Rei*

Hi havia una vegada dos amics anomenats Shane i Éanna. Vivien en un poble al peu de les muntanyes d'Ox¹¹. En Shane tocava l'arpa a la fortalesa del rei mentre que l'Éanna era barber i tallava els cabells a la gent.

El rei vivia a un poble del voltant. El seu nom era Labhraidh Loingseach i tothom l'admirava, degut a que era molt ben plantat i valent. Era amable amb la seva gent, ajudant a tothom qui ho necessitava. Però hi havia alguna cosa que estava malament. El rei tenia un estrany secret.

—Per què sempre porta el seu cap cobert? preguntava la gent. —Fins i tot quan està nedant porta una gorra blanca.

—I això no és el pitjor de tot! xiuxiuejaven. —Deu ser un secret horrible, cada cop que algú li talla el cabell, el barber és condemnat a mort!

—Qui serà el proper que li talli el cabell al rei? —es preocupaven els barbers, però en quedaven molt pocs.

Ara, la mare de l'Éanna era a la finestra. Sempre patia per si el rei enviava el seu fill.

—Has de marxar lluny d'aquí, li va dir. —Quants barbers han estat assassinats ja? Segur que el rei ha sentit a parlar de tu i la pròxima vegada et tocarà a tu. —Mai marxaré d'aquí—va dir l'Éanna.

Va mirar fora, cap als núvols que ombrejaven les muntanyes.

—El meu pare va néixer aquí, i el seu pare abans que ell. Ni tan sols el rei em forçarà a marxar d'aquí!

Però no gaire temps després, el terrible missatge va arribar. Un servent va cavalcar fins la porta de la barberia.

—El rei Labhraidh Loingseach et mana que vagis demà a la seva fortalesa al migdia.

—Què faré? va cridar l'Éanna a en Shane. —Si li tallo els cabells, segur que moro i què farà llavors la meva mare?

—El rei està esperant la visita imminent de la Princesa Aisling, va dir en Shane.

—Per aquest motiu vol que li tallin els cabells. Tan de bo sabéssim què fer! Però tot i les seves conspiracions i maquinacions, no podien pensar en un pla. —Hauràs de marxar a la nit!—va cridar la mare de l'Éanna quan ho va escoltar.

¹¹ Muntanyes situades al comptat de Sligo, a la costa occidental de la República d'Irlanda.

—Vesteix-te amb la meva roba vella, la gent pensarà que ets una dona pobre de la carretera.

—No marxaré! va dir l'Éanna. —Aniré a la fortalesa i m'enfrontaré al rei.

El dia següent, l'Éanna va començar el seu viatge. Portava la seva millor roba i el seu únic parell de botes. Portava lligades les seves tises, polides i afilades, per si de cas. A les portes i finestres, es veien cares xiuxiuejar i mirant fixament. Alguns cridaven, "Bona sort, Éanna!" Molts d'ells pensaven, "pobre home! No el veurem mai més".

A la fortalesa, li van fer passar a una habitació a l'Éanna. Tot i que tenia molta por, només mirava i mirava fixament. Quins colors! Quines escultures! Quin tapís, quines astes i quines catifes!

El rei va entrar. Va a assentir a l'Éanna, i després es va asseure a la seva cadira reial.

—Comença—va dir a l'hora que va poder treure's la seva corona.

Però què era aquella batussa i escaramussa que hi havia a fora? La porta es va obrir i la mare de l'Éanna va aparèixer d'una caiguda!

—Em sap greu, oh, rei, va dir el guarda. —Aquesta dona m'ha empès al passar pel meu costat. Exigia veure't. La faré fora immediatament.

El rei va arrufar les celles però la dona es va tirar als seus peus.

—Majestat! va dir. —Sóc una pobre vídua, i aquest barber que t'han enviat és el meu únic fill. Et prego, si us plau, que no el matis. Si ell mor, em matarà a mi també!

El rei Labhraidh Loingseach va mirar avall, cap al seu cap vell i gris. Alguna cosa es va remoure dintre seu, posat que ell era, en el fons, un bon home.

—Molt bé, va dir al final. —No deixaré que el matin. Però m'haurà de prometre que no li dirà a ningú el que vegi en aquesta habitació.

—Ho prometo!—va dir l'Éanna.

Quan l'Éanna va arribar a casa, la seva mare no va fer-li cap pregunta. Li va deixar un plat de pastís de patata i una tassa de sèrum de llet. Al vespre, en Shane va cridar els seus amics i van anar a pescar com de costum al llac Lough Talt...¹²

Aviat es va estendre la paraula de que l'Éanna era sa i estalvi. El matí següent, la petita barberia era plena fins la porta. De cop, tothom volia un tall de cabell, inclús aquells qui no tenien ni un pel al cap! Però l'Éanna va mantenir la seva boca callada.

¹² Llac situat al sud del comtat de Sligo, a la província irlandesa de Connacht.

Snip, snap, snip, feien les tisores, i això va ser tot el que va poder escoltar la gent. El temps va passar i cada vegada era més difícil per l'Éanna guardar el secret. Dia rere dia hi pensava, fins que va arribar un punt en que ja no podia pensar en res més.

Tancava la seva botiga d'hora i obria tard. Un dia ni tan sols la va obrir. I, encara que els clients hi anessin, només podien veure la seva mare. —L'Éanna no es troba bé, deia. —Si us plau, veniu un altre dia.

Era veritat, l'Éanna no podia menjar o dormir. Es va tornar pàl·lid i prim. La seva mare s'havia tornat mig boja de tant preocupar-se.

—Mira, va dir—he enforat pa fresc. I aquí hi ha mel de la muntanya de les abelles. Menja-t'ho ara i aviat et tornaràs a trobar bé.

Però no podia tocar el menjar.

A la nit estava tremolant al llit. Veia cada estrella que passava i cada bri de núvol creuant la lluna. La seva mare li cantava però no servia de res. Al final, ni tan sols podia sortir de casa. S'asseia contemplant les espurnes de la xemeneia, fixant-se en les flames. El secret del rei el perseguia. En Shane trobava a faltar el seu amic. No havia més passeigs per les muntanyes, ni més cerques de truites al llac Lough Talt. —Hi hem de fer alguna cosa—va pensar. Va anar a veure el druida¹³, un home savi que vivia en un bosc llunyà.

—No el puc ajudar, va dir el druida. —Ha d'explicar-li el seu secret a algú, i d'aquesta manera tornarà a estar bé.

—Pero li ha promès al rei!—va remugar.

—Bé, va dir el druida—només s'hi pot fer una cosa. Envieu-lo al rierol que hi ha a prop de la fortalesa del rei. Hi ha un salze que s'inclina per sobre de l'aigua i ombreja joncs. Si els hi explica el secret als joncs, tot anirà bé. En Shane es va donar pressa tornant amb el consell del druida. De seguida, l'Éanna va anar al rierol. Es va posar de genolls a les roques plenes de molsa, i sota del salze va xiuxiuejar el seu secret als joncs:

—El rei Labhraidh Loingseach té orelles de cavall!

Tot seguit, es va alliberar del seu gran pes. Va anar a casa i va obrir la seva petita

¹³ Els druides són uns personatges molt recurrents dins del món de la mitologia irlandesa. Aquests homes solien tenir una autoritat dins els antics pobles celtes i gaèlics, dins dels quals exercien diverses tasques o funcions: podien ser sacerdots, professors, jutges, etc.

botiga. Quan va arribar el vespre, va menjar quatre ous d'ànec per sopar. I es va quedar adormit abans que la seva mare pogués apagar la làmpada... Aquella nit, bufava un suau vent de l'oest. Al rierol, els joncs es doblegaven i balancejaven. Van començar a murmurar l'un amb l'altre. El vent va escoltar i xiular al salze:

“En Labhraidh Loingseach té orelles de cavall!
En Labhraidh Loingseach té orelles de cavall!”

Aviat tot el bosc xiuxiuejava la notícia...

“En Labhraidh Loingseach té orelles de cavall!
En Labhraidh Loingseach té orelles de cavall!”

Uns dies després el rei es va despertar d'hora. Un missatger va galopar fins les portes de la fortalesa.

—La Princesa Aisling ve avui! —El rei Labhraidh Loingseach va saltar del seu llit. Hi havia molt per a fer!

Durant tot el matí, tothom estava apressat.

Es va encendre un gran foc a la cuina. Porc rostit, pastissos enforats, servents afanyant-se d'anada i tornada. El rei li va enviar al Shane:

—Aquesta nit hauràs de fer-ho el millor possible que puguis i més, va dir. —Li demanaré a la princesa que es casi amb mi i res pot sortir malament. En Shane hi va anar i va portar la seva arpa. Va examinar-ho tot detingudament, posant-ho tot d'aquella manera i de l'altra. No estava satisfet. —La fusta està trencada, va pensar. —Si m'hi afanyo, podria construir una nova arpa abans d'aquesta nit.

Va anar a buscar fusta. Hi havia un salze creixent sobre el rierol, amb joncs creixent a la seva ombra.

—Just el que necessito—va dir en Shane, tallant una branca. Durant tota la tarda va treballar, modelant i esculpint la delicada i bonica fusta. Finalment, va acabar l'arpa. Va posar les cordes amb compte, però no hi havia temps de provar-les. La Princesa Aisling ja era a les portes.

Van preparar un bon banquet. El rei va portar la Princesa Aisling al seu lloc. —Què ben plantat és! va pensar ella. —Però he escoltat moltes històries estranyes! Alguns diuen que és amable, i altres diuen que és malvat i cruel.

Amaga algun misteri... Oh, m'agradaria tant saber-ho!

El rei no podia deixar de mirar a la princesa, els seus ulls tan bonics, els seus meravellosos cabells! Però ella semblava preocupada i trista.

Es va asseure i va començar a remenar el menjar al voltant del seu plat. —Porteu l'harper! va cridar el rei.—Gaudim una mica!

En Shane va portar la seva arpa. Però, en comptes de música, va sonar un vent xiuxiuejant.

“En Labraidh Loingseach té orelles de cavall!

En Labraidh Loingseach té orelles de cavall!”

Horroritzat, en Shane va deixar de tocar l'arpa. Però era massa tard. Ningú es va moure. Ningú va dir res. L'únic so que es va escoltar va ser el del foc espetarregant a la xemeneia.

La Princesa Aisling es va posar vermella. Va esbufegar lleugerament, i després va deixar anar una petita rialla, i després una gran riallada.

—Ha ha ha ha ha! va cridar tothom. —El rei Labraidh Loingseach té orelles de cavall! En Labraidh Loingseach té orelles de cavall!

El rei es va posar vermell.

—Quin secret més absurd, va pensar per dins, —i què simple que sóc. No té importància, a ningú li importa!

Després, es va treure la seva corona i va ensenyar-los les seves orelles. I això va ser tot. El rei no va tornar a avergonyir-se de les seves orelles. En Shane va rebre tres petons de la Princesa Aisling i l'Éanna va tallar els cabells del rei el dia de la seva boda reial!

5. Comentari de traducció

A l'hora de triar una tipologia textual per a dividir els problemes de traducció amb els quals m'he trobat a l'hora de traduir, m'he basat en diferents autors. Respecte a la divisió de la problemàtica de traduir aquest tipus de contes, hem de pensar estem traduint moltes referències culturals per a un públic infantil d'uns 8 a 10 anys. D'acord amb la tesis doctoral realitzada per D. Martín José Fernández Antolín (2000: 1-36), i adaptant-ho al la tipologia que crec que és convenient utilitzar al meu treball, he cregut més adequat no basar-me principalment en l'aspecte semàntic de les traduccions. Segons la seva tesis, *La problemática de los tipos textuales inglés/español en los Estudios de Traducción*, al llarg de la història de la traducció els teòrics s'han basat gairebé exclusivament en el concepte de *equivalencia funcional*, però en l'àmbit de la traducció no ens podem centrar només en aquest sector; hem de tenir en compte la formalització pròpia de cada llengua per a cada text.

Un altre aspecte molt important a tenir en compte és el fet de la teoria *extrangeritzant* o *domesticada*. Al llarg de la història dels estudis de traducció se n'ha parlat molt, degut a la gran aparició de referències culturals tots els llenguatges han anat adoptant. Quan parlem de «traducció domesticada», estem parlant d'un tipus de traducció en què la importància regeix en la fluïdesa i la naturalitat d'aquesta. Al fer això, podem ometre moltes paraules pròpies del text d'origen; però, en aquest cas, hem de centrar-nos en que els nens puguin llegir els contes amb la major naturalitat possible i sense encallar-se entre referents culturals que, degut a la seva edat, poden no entendre.

Vinay y Darbelnet creien en la idea de «passar una traducció de una llengua A a una llengua B per a expressar la realitat», però segons aquesta idea estaríem deixant enrere molts altres conceptes, ja que en obres de tipus cultural hem de tenir en compte molts més aspectes i no només els elements lingüístics; tal com afirma Hurtado al seu llibre *Traducción y traductología* (2001).

Segons deia Nida, el principal objectiu a l'hora de traduir és que el resultat sigui un text totalment nou i que no es noti que és una traducció.

Per a resoldre els problemes traductològics que engloba aquesta adaptació de contes de l'anglès al català m'he basat, en gran part, en les estratègies de traducció d'Amaparo Hurtado Albir, degut a que són les més actuals; però, en el fons, són una representació de la selecció d'estratègies que han anat creant altres autors al llarg de la història de la traducció: desde Vinay y Darbelnet, passant per Vázquez y Ayora i Peter Newmark. Aquests processos o estratègies de traducció són un recull de mètodes que ens serveixen a l'hora de trobar una solució.

Per a classificar els obstacles que m'he trobat m'he basat principalment en la classificació d'Amaparo Hurtado, és a dir: 1) **problemes lingüístics** de caracter normatiu, 2) **problemes extralingüístics** de tipus temàtic, cultural o enciclopèdic, 3) **problemes instrumentals**, que es generen a partir de la dificultat en la documentació i l'ús de les eines informàtiques i 4) **problemes pragmàtics**, relacionats amb els actes de la parla, de l'encàrrec, del destinatari i el context. A la traducció d'aquests contes, però, ens trobem majoritàriament amb problemes d'índole cultural, de destinatari o lingüístics; per tant, pertanyents al primer, segon i quart grup.

5.1 Traducció del primer conte:

1) Problemes lingüístics:

Text original: **You are a thousand miles welcome.**

Text meta: **Ets més que benvingut.**

La inexistència d'algunes frases fetes en català com a equivalents formals al anglès dificulta la traducció. Nida afirmava, segons la seva *Equivalència dinàmica o formal*, que l'objectiu d'una traducció es que s'ha de reproduir la intenció del text original en comptes d'intentar calcar paraula per paraula al text meta. És a dir, no fer una traducció literal.

Text original: **Smoky**

Text meta: **Plena de fum**

Estem parlant d'una habitació acompanyada d'aquest adjectiu, però en català no existeix un adjectiu igual. Existeix la paraula *fumat* en català, però el seu significat és *de color semblant al del fum* (IEC), i en canvi, en aquest cas estem buscant un que tingui el sentit de "ple de fum". Per tant, al no haver-hi equivalent funcional, s'ha d'explicar el mateix concepte amb altres paraules; per tant podem fer servir una ampliació, un mètode de traducció que es basa en allargar la traducció de manera lingüística ja que no existeix cap equivalent al català que s'ajusti al significat que té en aquest cas.

2) Problemes extralingüístics:

Text original: **Ulster**

Text meta: **Ulster**

Ulster, de l'irlandès *Ulaidh* és una de les províncies històriques d'Irlanda. Dins d'aquesta, hi ha nou comptats. Tres pertanyen pròpiament a l'illa d'Irlanda i els altres a Irlanda del Nord, que forma part del Regne Unit. Per això, la traducció més acurada seria la que ja existeix al català; que té el seu origen degut a un moviment polític protestant que volia la unió d'Irlanda del Nord amb la República d'Irlanda, i a base d'aparèixer en articles i notícies va ser normalitzada i traduïda a la nostra llengua.

Text original: **Red Branch Knights**

Text meta: **Cavallers de la Branca Vermella**

Els *Red Branch Knights* és el nom per als guerrers al servei del rei durant els temps de la *Incarnation* a Irlanda. Per tant, es tracta d'una organització militar que va existir al passat i que es relaciona amb la província d'Ulster, al servei de Conobar mac Nessa, qui era el rei de la província. Per tant, una traducció possible seria *Cavallers de la Branca Vermella* (els que lluitaven amb branques) degut a que estem traduint un llibre infantil de contes i el públic al qual ha d'arribar el missatge no coneixerà el que significa el seu nom en anglès.

A més a més, tot i saber-ho, el missatge arriba millor d'aquesta manera ja que es un tret molt característic només dins del món de la literatura o mitologia irlandeses: Les branques que feien servir aquests cavallers per a lluitar són un element present en tot el conte i si deixéssim el nom en anglès es perdrien algunes parts de la comprensió de la història.

Text original: **Setanta**

Text meta: **Setanta**

Pot sobtar el fet que Setanta sigui el nom del personatge principal d'aquesta primera història, i més tenint en compte que el conte explica com va rebre el seu altre altre nom. És possible que es produeixi una confusió davant del lector degut a que aquest calc de l'irlandès és una paraula existent en català i l'estem traduïnt a aquesta llengua. Tot i així, no és recomanable modificar-lo si ens basem en la idea de mantenir tots els noms dels personatges.

4) Problemes pragmàtics:

Text original: **Hurling**

Text meta: **x**

El *hurling*, un joc irlandès que apareix durant tot el conte, és un joc amb origen celta. Es juga amb pals anomenats *hurley*, amb els quals es colpeja una pilota. La pràctica d'aquest joc té lloc principalment a Irlanda. Al ser un joc irlandès, no es troben traduccions a l'espanyol o al català. Per a resoldre això es presenta un problema: no existeix cap equivalent. Davant això, he decidit adoptar la posició que defensava Venuti relacionada amb la idea de l'invisibilitat del traductor (1995), ens hem de centrar en que el lector llegeixi el text de manera natural, i per tant de vegades és necessari eliminar els trets extrangeritzants que poden aparèixer com en aquest cas:

Tot i que Venuti denuncia que a la cultura angloamericana hi ha una tendència per a invisibilitzar els traductors a l'anglès, la majoria d'editorials, crítics i lectors d'EE.UU esperen que la traducció es pugui llegir amb fluïdesa, o el que és el mateix, que es produeix la sensació i la fluïdesa de no estar llegint una traducció.

Si els nens lectors estan llegint i es troben amb «partit de hurling», es poden trobar desconcertats, però si simplement deixem «partit» no es produeix aquest problema, creant una lectura més fluïda i entenedora i una traducció «domesticada», fent-la molt més senzilla i amena.

Text original: **Hurley**

Text meta: **Pal**

Dins del joc de *hurling* s'utilitza un estic o pal per a jugar, que és el *huley*. En aquest cas he optat per traduir-ho com a «pal»; és a dir, he utilitzat una reducció com a mètode de traducció, degut a que és bastant possible que els nens lectors no sàpiguen que és. A més, s'explica com es fabriquen aquests pals, ja que es tracta d'un conte antic i això podria ser la compensació que fa que aquesta reducció no faci ballar la falta de comprensió del conte i tots els elements que hi intervenen. Tot i així, aquí és essencial la importància de les imatges, ja que hi juguen un paper molt important: Hi apareix en Setanta, el protagonista d'aquesta història, il·lustrat amb la pilota i el pal que es fan servir per a jugar a aquest esport

5.2 Traducció del segon conte:

1) Problemes lingüístics:

Text original: **smirked**

Text meta: **somriure amb superioritat**

Aquesta expressió no existeix al català, per tant hem d'afegir «amb superioritat» al «somriure» per a emfatitzar: És a dir, fer servir una ampliació perquè no tenim cap terme d'una sola paraula que expliqui amb precisió el terme en català com s'explica a la llengua del text original.

Text original: **Soon the grass made gigantic stalks over his head**

Text meta: **Aviat es va trobar amb herba que brotava per sobre el seu cap**

En aquest cas, ens trobem davant d'un problema lingüístic: Fa falta canviar l'ordre estructural per tal que quedi fluït i natural a la llengua d'arribada. Per a resoldre aquest problema traductològic, he utilitzat una transposició, que consisteix a canviar l'estructura.

Text original: **grumbling and grouching**

lashed and thrashed

thrushing and cutting

Text meta: **entre queixes i queixes**

atacava i atacava

tallant i tallant

En aquest conte hi apareixen diverses repeticions de verbs que són fonèticament molt semblant degut a que tenen l'objectiu d'emfatitzar els sentiments dels personatges o de les accions que estan succeint. En aquests casos, solen no existir equivalents funcionals, per tant hem de decidir-nos entre mantenir el significat o canviar-lo una mica i mantenir l'èmfasi. En aquests tres casos he decidit aplicar una repetició de les paraules amb el significat que més s'assimila al que vol transmetre el text original, degut a la inexistència de sinònims que tinguin el mateix sentit en català.

2) Problemes extralingüístics:

Text original: **Fergus Crooked-neck**

Text meta: **Fergus coll torçat**

“Fergus Crooked-neck” és el nom del protagonista del conte “The Magic Shoes”, un dels contes més populars del folklore irlandès. Si llegim la història, el rei rep el nom a causa d’un accident que té a un llac, el qual provoca que el seu coll quedi torçat (*crooked*). És necessari traduir-ho al català per tal que s’entengui que el nom ve d’aquesta història. A més a més, degut que els lectors han de ser nens, és molt probable que desconeguin les paraules en anglès. Per tant, en aquest cas he utilitzat dos mètodes de traducció:

Existeixen molts mètodes per a resoldre els problemes de traducció, i cada autor fa el seu recull; en gairebé tot el treball m’he centrat en els mètodes d’Amparo Hurtado, però al no trobar cap que resolgués aquest problema i m’he centrat en la selecció feta al Boletín AEPE (Parkinson, Sara: 2003). Pel que fa al nom d’en Fergus, simplement he aplicat una traducció literal per sentit i fonètica degut a que ja que és un nom propi d’un personatge de la mitologia irlandesa. En el segon cas, he optat per a fer servir una transcripció del concepte degut a que és essencial traduir-la per a comprendre el significat de la història.

Text original: **Leprechauns**

Text meta: **Leprechauns**

Els *leprechauns* sovint són els éssers més característics de la mitologia irlandesa però no existeix cap terme acunyat que serveixi com a traducció, se’ls hi deixa el mateix nom originari irlandès. Això podria suposar un problema per a un nen/a que estigui llegint el llibre i no tingui constància de l’existència d’aquests éssers, però durant la història es mencionen i es van descobrint els elements que caracteritzen a aquests éssers mitològics, el qual fa que s’equilibri aquesta carència.

5.3 Traducció del tercer conte:

1) Problemes lingüístics:

Text original: **Snowbound**

Text meta: **Aïllats per la neu**

Com succeïx en molts casos, hi ha adjectius de la llengua anglesa que no tenen un equivalent funcional al castellà o al català, i en aquest cas s'han de substituir per una petita frase que resumeixi el contingut del significat d'aquests, o, el que és el mateix, una ampliació lingüística segons les estratègies de traducció d'Amparo Hurtado, que es basa en afegir al text elements lingüístics.

Text original: **When the morning came**

Text meta: **Quan es va fer de dia**

Hi ha moltes expressions de l'anglès que calen ser modificades per mitjà d'una transposició, degut a que no concorden gramaticalment quan traduïm al català o al castellà. En aquest cas, he fet servir aquesta tècnica de traducció per a causar el mateix efecte tot i no disposar d'un equivalent funcional de traducció literal.

Text original: **Island home**

Text meta: **illa, la seva llar**

A la llengua anglesa hi ha l'existència d'estructures que no existeixen al català i aquesta en seria un exemple: Es tracta de dos noms units per a descriure un concepte: en aquest cas *island home* s'està referint a que la illa a la que aquests dos personatges es van instal·lar a la illa i, per tant, l'illa era la seva nova casa. De totes maneres, en català no quedaria natural traduir-ho de manera literal i per això s'ha de canviar l'estructura fent ús d'una expansió per tal que el text quedi fluït.

Text original: **All of this running around**

Text meta: **Tots aquests mals de cap**

L'expressió *all of this running around* no té cap equivalent funcional a la llengua catalana, i per tant n'he buscat un que causi el mateix efecte tot i no tenir exactament el mateix significat, per tant, he fet servir una modulació, perquè es tracta d'un canvi a la base conceptual sense alterar-hi el sentit.

Text original: **I will take the guests myself**

Text meta: **Jo mateix portaré els convidats**

Altra vegada, ens trobem davant d'un problema de no equivalència pel que fa a l'estructura; al català no podem fer servir el mateix ordre que a la llengua anglesa i per tant he fet ús d'una transposició, estratègia la qual serveix per a resoldre un aquesta manca de naturalitat alterant l'estructura gramatical d'un idioma a l'altre.

2) Problemes extralingüístics:

Text original: **Druid**

Text meta: **Druida**

Els druides són uns personatges molt presents dins de la mitologia irlandesa; eren de classe sacerdotal i bé podien ser sacerdots, professors, jutges, etc. En aquest cas, he utilitzat el terme *druida* degut a que és un calc acceptat al català per a referir-se a aquestes entitats.

Text original: **Deirdre / Uisneach**

Text meta: **x**

Uisneach en aquesta història és un dels noms dels personatges principals. A la vegada, *The Hill of Uisneach* (el turó d'Uisneach o el *Melic d'Irlanda*) també és el lloc considerat el centre de la mitologia irlandesa on se celebra un dels festivals més famosos del país, tradicionalment lligat al folklore i la mitologia celta; al ser el nom d'un lloc i d'un personatge mitològic, he utilitzat el mateix terme, per tant, una traducció literal. Per altra banda, Deirdre és el nom de la protagonista d'aquest conte. Tot i que el seu nom significa *dolor*, el seu nom no es tradueix a les altres llengües ja que és un ésser mitològic i per tant he aplicat una traducció literal.

5.4 Traducció del quart conte:

1) Problemes lingüístics:

Text original: **Éanna was shown into a room**

Text meta: **li van fer passar a una habitació a l'Éanna**

A l'anglès, l'ús de les passives és molt comú, però fer servir aquesta estructura al català podria ser un calc de la llengua anglesa, i per això s'ha de reformular la frase fent servir una transposició, ja que he canviat l'estructura gramatical original per a que quedi natural a l'idioma d'arribada.

Text original: **Huffle and scuffle**

Text meta: **Batussa i escaramussa**

Com en exemples anteriors, aquest seria un altre cas de donar èmfasi i afegir emoció als fets que estan succeint fent ús de paraules fonèticament similars però també amb un significat semblant. En aquest cas, he buscat dos adjectius sinònims del català que funcionin per a descriure als fets que estant tenint lloc a la història i que encaixin fonèticament per a aconseguir el mateix resultat que al text original.

Text original: **The place was in a scurry**

Text original: **Tothom estava apressat**

A aquesta part, el missatge és que tot el castell estava apressat fent preparatius, i l'autor ho expressa amb *the place*. No obstant, si ho expressem en català ho hem de fer d'una altra manera per a que quedi natural, fent servir una modulació, ja que la base conceptual també canvia amb aquesta modificació, però no el sentit.

2) Problemes extralingüístics

Text original: **Lough Talt**

Text meta: **Llac Lough Talt**

En aquest cas, estem parlant d'una referència geogràfica irlandesa. El llac Lough Talt està situat al sud de Sligo, la capital del Comtat del Sligo. Probablement la gent de la República d'Irlanda que llegeixi el conte entendria la referència, però al traduir-ho a un altre idioma ens trobem davant d'un altre cas en que podem solucionar el problema mitjançant una amplificació, ja que hi hem d'afegir informació que no apareix al text per a aclarir la referència.

4) Problemes pragmàtics:

Text original: **Boxty**

Text meta: **pastís de patata**

La paraula *boxty* es refereix a un plat típic de la cuina irlandesa: Aquí ens trobem davant d'un problema a l'hora de traduir, ja que no existeix a la nostra llengua cap traducció possible. Els ingredients poden variar, però, en general, consisteix en un pastís de patata. En aquest cas, he optat per a traduir-ho com a "pastís de patata", ja que el públic infantil lector d'aquests contes no entendrà el que és *boxty* i per això el més adequat és optar per una amplificació, ja que hi he afegit informació que no apareix al text però que és necessària per a entendre el concepte al que s'està referint.

6. CONCLUSIONS

Al finalitzar aquest treball de fi de grau, he pogut constatar que no hi ha gaires traduccions existents d'obres originals irlandeses o catalanes a altres llengües, però, en canvi, sí que existeixen traduccions de manera indirecta. Amb això, el que vull dir és que sí que hi ha constància i informació sobre els termes, ja siguin culturals, històrics, geogràfics, o d'altres que apareixen en aquest tipus d'obres. En aquest cas específic, he traduït una novel·la infantil, es tracta d'un recull de contes que conté una gran quantitat de referències en aquesta línia, i, tot i no disposar de l'existència d'una traducció original d'aquesta, podem solucionar aquest tipus de problemes de traducció mitjançant altres fonts d'informació. Un exemple seria el terme *Ulster*, el qual es refereix a una de les províncies històriques d'Irlanda, que es basen en nou comptats. Aquesta, té el seu origen en un moviment que data de l'època en la qual va tenir lloc un moviment protestant que tenia l'objectiu d'unir Irlanda del Nord amb la República d'Irlanda. Per tant, la coneixença que en tenim d'aquest terme és la seva aparició als articles periodístics i a les notícies, on va tenir el seu origen la paraula adaptada al català o al castellà.

Un altre exemple seria el del *hurling*, que és un joc propi d'Irlanda, que consisteix a colpejar una pilota amb els *hurley* o pals. Aquest esport és bastant semblant al hoquei, així que el públic infantil que llegeixi aquesta història se'n podrà fer una idea del que és tot i no saber de l'existència d'aquest joc. Aquí entraria en joc altra vegada la importància de les imatges en el tipus d'obres que s'engloben dins dels llibres il·lustrats, ja que aquest seria un altre cas on les imatges ajuden a la comprensió d'un concepte tot i no ser conegut pel públic de destí de l'obra.

Al segon i tercer conte hi apareixen éssers mitològics molt propis de la cultura irlandesa, com són els *leprechauns* i els druides. Els primers, tot i no tenir una traducció al català o al castellà, poden formar una imatge al cap de la majoria del públic que llegeixi aquests contes, i el motiu d'això és que els podem veure representats a molts llocs i fins i tot associar-los al país. Els segons, els druides, no només formen part del món de la mitologia irlandesa, també eren uns personatges molt importants dins de la societat celta.

Aquests personatges eren els sacerdots que s'encarregaven de conservar i transmetre tradicions relacionades amb la religió a més a més d'ocupar-se de la justícia; rebien el seu nom del druídisme, que era la forma d'estructura socioreligiosa d'aquesta societat celta. Seguiria en joc el poder de les imatges per a ocasionar menys dubtes de comprensió pel que fa al públic infantil.

Al quart també ens trobem amb aquest factor degut a que a la història hi apareixen zones geogràfiques reals de la República d'Irlanda. En aquest cas, la història té lloc a les muntanyes d'Ox. Aquestes estan situades al comtat de Sligo, a la costa occidental d'Irlanda. Aquí tindriem un exemple semblant al de Ulster, perquè la coneixença que en podem tenir ens ha arribat a través de la història. Així doncs, seria un altre exemple d'aquestes traduccions indirectes.

Per tant, el traductor juga un paper molt important en relació a aquest aspecte. Si posa tota aquesta informació i documentació junta a l'hora de traduir qualsevol obra ajuda a difondre-la. És informació que sovint queda oculta degut a que la gent no la busca de manera voluntària o els hi arriba de manera indirecta.

A més a més, al estar parlant d'un llibre de contes infantils, és essencial que els nens rebin la major quantitat d'informació i coneixement des de qualsevol font de qualsevol tipus, ja que a aquestes edats és quan es rep de manera més ràpida i es reté molt més la informació que es rep.

Pel que fa als problemes de traducció, puc afirmar que he sabut fer una síntesis dels coneixements que ha anat assolint durant el temps que he estat cursant el grau de traducció i interpretació, els quals m'han ajudat a aprendre a documentar-me pel que fa a la recerca de llibres, treballs de fi de grau o de fi de màster, revistes acadèmiques.... També he posat en pràctica els coneixements que vaig adquirir durant l'assignatura de teoria de la traducció i a les assignatures de traducció en sí, ja que he pogut fer ús de les teories dels traductòlegs i acadèmics i també els seus mètodes de traducció a l'hora de resoldre els problemes amb els quals m'he anat topant.

Podria dir que els problemes que més apareixen en el tipus de literatura com la que he traduït, seguint la classificació d'Amparo Hurtado que he utilitzat, els que més hi apareixen són els lingüístics; com a tot tipus de traduccions, produïts per les divergències entre la llengua meta i la llengua d'origen (ja siguin gramaticals, de vocabulari...etc).

Els segons serien els extralingüístics; que es donen també a qualsevol tipus de traducció, però en especial en una com aquesta, ja que els contes que apareixen al llibre es basen en fets històrics i culturals d'un país en concret i, per últim, els pragmàtics; en concret a la part del destinatari, perquè ens estem basant en un destinatari concret que són els nens d'una edat entre 8 i 10 anys pel que fa al tipus de contes i la dificultat mitjana de la lectura que proposa l'obra. Del grup de problemes de tipus instrumental, és a dir, els que engloben l'ús de la documentació o eines informàtiques, en la meua opinió són els menys comuns i els que no he trobat a l'hora de fer la traducció d'aquest llibre de contes. No crec que sigui una dificultat ja que, tot i que és cert que tracta temes històrics o culturals que poden resultar desconeguts a primera vista o complexos de ser substituïts, ja que no es tracta d'un tipus de traducció molt específica on hi hagi un tipus de terminologia molt marcada, i per tant podem accedir a la solució sense gaires dificultats a través d'una bona recerca.

Per tant, per a qualsevol persona que es disposi a traduir un llibre infantil, m'agradaria aportar els coneixements que he adquirit mitjançant la realització d'aquesta traducció: Tot i que pot semblar una tasca més fàcil que traduir una novel·la dirigida a adults, la literatura infantil amaga una sèrie de problemes a tenir en compte: s'ha d'intentar obtenir un resultat el més entenedor i fluït possible, saber ometre factors els quals el lector no serà capaç d'entendre o canviar-los per un equivalent el més acurat possible, saber com adaptar temes que siguin difícils de tractar pels nens... Tot això dependrà del tipus de literatura que estiguem traduïnt, perquè si és guanyada, creada exclusivament pels nens o instrumentalitzada; ja que cadascuna d'elles té un objectiu i dintre d'elles s'engloba una àmplia gama de gèneres.

BIBLIOGRAFIA

- Berkley Center for Religion, Peace & World Affairs (2012). *Globalizing Ireland is Losing Touch with its Celtic Culture*. <<https://berkeleycenter.georgetown.edu/posts/a-globalizing-ireland-is-losing-touch-with-its-celtic-culture>> [Consulta: 27 desembre 2017]
- Casas, Helena i Ling, Niu (2014). «La extranjerización como método traductor: coincidencias y divergencias entre Lu Xun y Venuti». *TRANS. Revista de traductología*, num. 18, p. 183-197.
- Cerillo, Pedro (1992) *Literatura infantil y enseñanza de la literatura*. Castilla y la Mancha: Universidad de Castilla y la Mancha.
- Cervera, Juan (1989). «En torno a la literatura infantil». *CAUCE. Revista de Filología y su Didáctica*, núm. 12, p 157-168.
- Esteller, Elena (2011). «Máster oficial en traducción institucional alemán español». Universidad de Alicante, p. 18-21.
- Fernández Antolín, D. Martín. (2000) *La problemática de los tipos textuales inglés/español en los Estudios de Traducción*. Tesis doctoral. Departamento de lengua y literatura inglesa y alemana, Universitat de Valladolid. [en línea]
- Gil-Bardají, A. (2003) Procedimientos, técnicas, estrategias: operadores del proceso traductor. *Recercat*. p. 138-201
- Holmes, Carolina (2015). «Algunos aportes sobre las nuevas tendencias en literatura infantil y juvenil». Ponencia presentada a la Universitat Interamericana de Puerto Rico, p. 5.
- Hurtado, Amparo (2001). *Traducción y traductología*. Madrid: Cátedra.
- Lachat, Cristina (2003) Estrategias y problemas de traducción. Tesis doctoral, Departamento de traducción e interpretación. Granada: Universidad de Granada.
- Leavy, Una (1996) *The O'Brien Book of Irish Fairy Tales & Legends*. Dublin: The O'Brien Press.
- Library Ireland, Irish books online (2015). *The Red Branch Knights*. <<http://www.libraryireland.com/SocialHistoryAncientIreland/I-III-3.php>> [Consulta: 5 gener 2017]
- Lynch, Carol i Tomilson, Carl (1992) «Definition and description». *Essentials of Children's Literature*. Bolton, ON: Pearson New International (ed.) p. 68

- Mac Síomóin, Tomás i Branchadell, Albert (2008). Traduccions del català a l'irlandès i de l'irlandès al català. *Quaderns*, Rev. Trad. 15:127-133.
- Mc Cusker, Patrick (2012). «Globalizing Ireland is Losing Touch with its Celtic Culture». , vol. 6, núm. 1, p. 1-32.
- Ó Tuama, Seán (1972) *The Gaelic League idea*. Cork: Mercier Press.
- Oittinen, Ritta (2004). «Change and Renewal: Translating the Visual in Picture Books» A: Thomas van der Walt (ed.) *Change and Renewal in Children's Literature*, p. 172-180.
- Parkinson, Sara (2003) *Teoría técnicas de la traducción*, p. 31.
- Timeless Myths of Celtic Mythology (2006). <<https://www.timelessmyths.com/celtic/redbranch.html>> [Consulta: 25 febrer 2017]
- Venuti, Lawrence (1995). *The Translator's Invisibility*. p. 1-43